

Liten

FILMHANDBOK

SÅ GÖR
DU FILM!

Innehåll

Från idé till färdigt manus	sid 5
Bildberättande	sid 8
Mise-en-scène	sid 14
Inspelning	sid 15
Redigering	sid 20
Upphovsrätt	sid 21
Visa din film	sid 23

Ansvarig utgivare: Marie Nilsson

Texter: Ingrid Bergman, Måns Berthas, Anders Justin,
Erika Moll, Marie Nilsson, Karin Westin, Cecilia Träff

Illustrationer: Clara Lindegren

Du vill göra film! Yay!

Vi är glada att den här handboken har hittat till dig. Du är intresserad av film och vill lära dig mer om hur man går tillväga när man gör film själv! Det ligger mycket hårt arbete bakom en färdig film, men det är också väldigt roligt och kreativt. Den här boken är till för dig som är i startgroparna och vill lära dig vad som behövs för att göra din egen film.

En stor filmproduktion kan ha hundratals medarbetare som alla har en uppgift. När man börjar göra film är det vanligare att en person har flera roller. Du kan både skriva manus, regissera, filma och skådespela i din film – eller så är du endast regissör. Oavsett vilket hoppas vi att du kan hitta tips och inspiration i den här boken.

När man själv skapar film finns det många anledningar till att också **titta mycket på film**. Dels för att se vad som händer i filmbranschen, och kunna relatera till nya och gamla filmer. Dels för att inspireras och se hur andra har gjort. Men också för att lära sig hur olika filmer är uppbyggda, med val av kameravinklar, ljussättning och klipptechnik. När man väl börjar lägga märke till filmens olika delar öppnas en ny dimension av filmtittande. Även en "dålig" film kan ge värdefull information – vad är det som inte funkar?

Den här boken innehåller mycket, men långt ifrån allt, om filmskapande. Om du är intresserad av att lära dig mer så finns det många bra filmskolor på internet. På voodooofilm.se kan du läsa om alla delar inom filmskapande, och det finns en ordlista som förklarar många olika termer och begrepp. På vår hemsida (filmvasternorrland.se) finns länkar och tips, och du får gärna höra av dig till oss om du undrar något.

Lycka till!

Vi på Film Västernorrland

Från idé till färdigt manus

Det första du behöver när du ska göra film är en idé. Idéer kan du få överallt genom att vara nyfiken, använda din fantasi och inspireras av andra. En filmidé kan börja med ett tema eller budskap, en karaktär eller sak, eller en händelse. Den där allra första idén behöver sedan bli en berättelse som kan filmas.

En bra berättelse har en början, en mitt och ett slut, samt en konflikt. Med **konflikt** menas en motsättning eller kamp mellan två "krafter". Till exempel mellan vad en person vill och vad en person kan, mellan gott och ont, eller mellan två starka viljor. Motsättningen kan också till exempel vara att en person är sjuk, men vill vara frisk.

Början, eller **inledningen**, berättar vem (huvudkaraktären) och vad filmen handlar om, var den utspelar sig och grundkonflikten. I mitten (**fördjupningen**) får vi lära känna karaktärerna, och konflikten trappas upp. Hur ska det gå? I **avslutningen** får konflikten en lösning och berättelsen ett slut. Slutet kan gärna vara överraskande, men måste ändå hänga ihop med resten av filmen.

För att testa din berättelse kan du skriva en sammanfattning av handlingen i filmen, med början, mitt och slut. Det kallas för ett **synopsis**. Låt gärna andra läsa ditt synopsis och se om de förstår din berättelse.

KARAKTÄR
En karaktär är en rollfigur som vi får lära känna i filmen. Det kan vara en människa, ett djur, en påhittad figur eller till och med en sak.

Övning:

Välj en film du tycker om. Dela upp filmen i början, mitt och slut.

- Vad är konflikten?
- Finns det flera konflikter?
- Vem är huvudkaraktären?
- Vad är huvudkaraktärens uppdrag?

Manus är den text som beskriver vad som ska hända i filmen. Ju mer detaljerat ett manus är, desto lättare är det för alla i produktionen att förstå tanken med filmen. Utgå från manus både vid planering, inspelning och redigering.

I ett manus delas berättelsen in i olika scener. En **scen** utspelar sig på en bestämd plats under en viss tid. Varje gång berättelsen byter plats eller hoppar i tiden är det en ny scen. För varje scen bör följande information finnas med i manuset:

- Var och när scenen utspelar sig.
- Vad som visas i bild.
- Vem som talar och vad de säger.

Övning:

Svara på frågorna:

- Vad vill jag berätta i min film?
- Varför ska min film göras?
- Vem handlar filmen om?
- Var utspelar den sig?
- Vad händer i filmen?
- Vad händer "utanför" filmen, vad måste tittaren förstå utan att det visas?

Som filmskapare har du makten att bestämma vilka händelser som ska finnas med i filmen. Till exempel får vi sällan se filmkaraktärer när de går på toaletten eller tvättar kläder – om inte dessa händelser har betydelse för berättelsen. Ibland kan hela filmen handla om något som man aldrig får se. Tänk noga igenom vilka händelser som är viktiga för din film. Allt som finns med ska tillföra något till berättelsen.

GENRE

En genre är en viss typ av film, som känns igen av att den följer vissa mönster. Här är några av de vanligaste:

- Action • Dokumentär • Drama
- Fantasy • Feelgood • Katastroffilm
- Komedier • Musikal • Science Fiction
- Skräck • Thriller • Västern
- Äventyr

Övning:

Välj en genre:

- Vad är typiskt för den genren? Vilka mönster följer den?
- Välj en film som lätt kan placeras i den genren.
- Vilken genre tillhör din film?

Ett manus kan se ut så här:

1 SCEN 4: 2 EXT. 3 HÄSTHAGE – 4 DAG

5 MALOU och GEORGE kommer gående mot hästhagen. Plötsligt ser de att en häst rymt och springer bort över fälten.

6 MALOU

Nej Alfie, stanna! (till GEORGE) Vad ska vi göra?!

GEORGE

Jag ringer efter hjälp!

1 Nummer på scen. 2 Utomhus (EXT = Exteriör) eller inomhus (INT = Interiör).

3 Plats. 4 Tid på dygnet. 5 Beskrivning av händelse. 6 Dialog är centrerad.

Tips:

- Utgå från de platser och karaktärer (skådespelare) du har tillgång till, men var kreativ med hur de kan användas!
- Ofta blir de enklaste berättelserna de bästa filmerna – krångla inte till det i onödan!
- Tänk på vad olika saker kommer att kosta när du ska spela in filmen. Har du råd att genomföra ditt filmprojekt?

Bildberättande

När manuset är färdigt är det dags att planera hur filmen ska se ut. Vad är det som ska filmas? Vilka platser ska användas?

Bildmanus (storyboard)

För att alla som är med och gör filmen ska förstå hur den kommer att se ut, ritas alla filmens scener ner på papper, i ett bildmanus. Det är oftast **regissören** och **fotografen** som gör bildmanuset tillsammans. När det är färdigt ser det ut ungefär som en tecknad serie.

Med hjälp av bildmanuset kan du se filmen framför dig innan du spelar in den. Det är när du gör bildmanuset som du bestämmer vinklar, avstånd, kamerarörelser och annat som sedan styr filmningen. Genom avstånd, eller **bildutsnitt** (se nästa uppslag), kan du välja vad som syns i bilden. Ibland vill du visa hela scenen, ibland en liten detalj. Om du vill att kameran rör sig kan du rita ut rörelsen med pilar i bildmanuset. Ett bildmanus behöver inte vara ritat av en konstnär, streckgubbar räcker utmärkt.

Hur många rutor som behövs för en scen beror på vilket **tempo** scenen har. Det finns de som bara har en enda bild i en scen, och de som har hundra. Ofta följer tempot med en genre. En actionfilm har ett högre tempo än en dramafilm. Tempot får inte vara så snabbt att man inte hinner förstå vad som händer. Men inte heller så långsamt att det blir långtråkigt.

Övning:

- Titta på en scen ur en film. Klappa med händerna varje gång det blir ett nytt klipp.
- Testa olika typer av scener och se om det är någon skillnad i tempot.

Tips:

- Spela in hela scenen från flera vinklar, så att du har mycket material att välja mellan när du klipper.
- Tänk hela tiden på din berättelse. Vilka bilder du väljer beror på vad du vill berätta.

TOTALBILD KONSTMUSEUM. GÖRAN
TALAR PASSIONERAT OM TAVLAN.
GUNILLA STÅR MED RYSSEN MOT HONOM OCH
VERKAR INTE RIKTIGT LYSSNA.

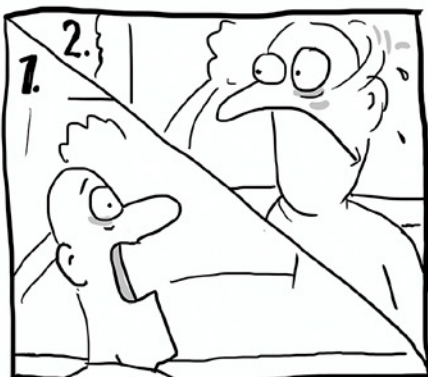
HALVBILD PÅ GÖRAN PEKAR PÅ KVINNAN I
BILDEN. TALAR OM HENNE:
"HON VAR KONSTNÄRENS HENLIGA ÄLSKÄRINNA"

NÄRBILD PÅ GUNILLA SOM SER
SUR OCH UTTRÄKAD UT.
GÖRANS RÖST MALANDE I BAKGRUNDEN

HELBILD. BÅDA I BILO. GÖRAN PRATAR.
GUNILLA VÄNDER PÅ KLACKEN OCH
FÖRSVINNAR UR BILD.

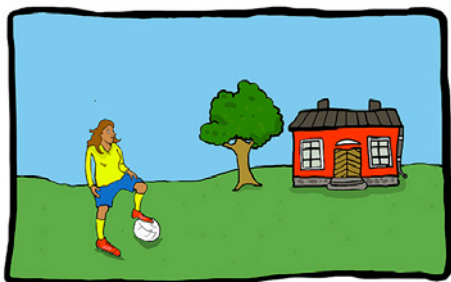
1. NÄRBILD PÅ GÖRAN, PRATAR VIDARE. HAR
INTE MÄRKT ATT GUNILLA GÅTT.
2. FORTFARANDE NÄRBILD. FÖRSTÅR ATT HON
GÅTT. BLIR FÖRVÄNAD.

UTOMHUS. GUNILLA SITTER NÖJD PÅ
UTESERVERING. KONSTMUSEET I
BAKGRUNDEN.

Bildutsnitt

Oftast brukar de olika klippen i en scen variera i bildutsnitt. Bildutsnittet är hur stor del av motivet som finns med i bilden. Ett motiv kan till exempel vara en person, ett djur, en bil eller ett träd. Eftersom bilden är lika stor oavsett bildutsnitt så känns det som att vi kommer närmare när en mindre del av motivet är i bild, än om hela är det. Vanligtvis använder man fem olika bildutsnitt:

Totalbild (TB)

Totalbilden är det största bildutsnittet. Det används för att visa miljön där handlingen utspelar sig.

Helbild (HB)

Helbilden visar motivet i helfigur och miljön runt motivet. Den är bra att använda för att visa kroppsspråk och motivets förhållande till miljön.

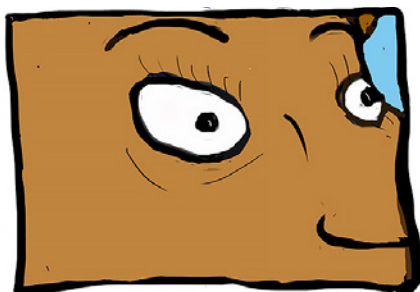
Halvbild (HAB)

En halvbild låter tittaren komma närmare och visar kroppsspråk och känslor. Vanligt i dialoger och intervjuer.

Närbild (NB)

Närbilder används när man vill komma nära en person, då känslouttryck och blickar blir tydligare.

Extrem närbild (XNB)

Den extrema närbilden är ett bildutsnitt som används för att uppmärksamma en detalj, eller om man vill skapa en effekt. Det är vanligt i till exempel skräckfilm.

Kameravinklar

Kameran står alltid i relation till det som filmas, vilket påverkar hur det framställs.

Vi ser en person på olika sätt om den filmas lite ovanifrån, rakt framifrån eller snett underifrån.

Normalperspektiv

innebär att kameran är i samma höjd som motivet (personen eller saken). Detta är det vanligaste perspektivet och det som innehåller minst dramatik.

Fågelperspektiv

innebär att man filmar från en högre höjd än motivet, så att kameran är riktad neråt. Motivets upplevelse då som underlägset.

Grodperspektiv

innebär att man filmar underifrån och uppåt mot motivet, som då ser överlägset och större ut.

Kamerarörelser

Det kan finnas olika anledningar till att man vill att kameran rör sig under en tagning, till exempel för att följa med motivet som rör sig eller för att avslöja något som i början finns utanför bild. Undvik att röra kameran om det inte tillför något. Anteckna i bildmanuset om kameran ska röra sig på något sätt.

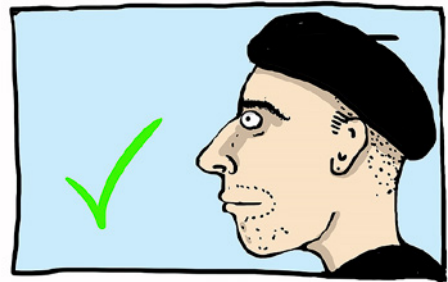
- **Panorera:** Vrida kameran höger-vänster eller vänster-höger.
- **Tilta:** Vrida kameran nerifrån och upp eller uppifrån och ner.
- **Åkning:** Kameran rör sig med hjälp av en åkvagn på räls eller på stativ med hjul. Stol med hjul går också bra.
- **Handhållen kamera:** Kameran följer en person som rör sig. Det finns olika hjälpmedel för att stabilisera en handhållen kamera.
- **Zoom:** Med hjälp av en knapp på kameran, eller genom att vrida på objektivet, ändras bildutsnittet.

Bildkomposition

Bildkomposition handlar om hur man placerar personer och annat i en bild. Det finns många olika riktlinjer för att en bild ska kännas naturlig att titta på, och ofta tänker man inte så mycket på dem så länge de följs.

En sådan riktlinje är att låta det finnas mest luft framför en persons riktning i bilden. I en närbild av en människa bör man alltså låta det finnas mest utrymme mellan näsan och bildramen i stället för mellan nacken och bildramen.

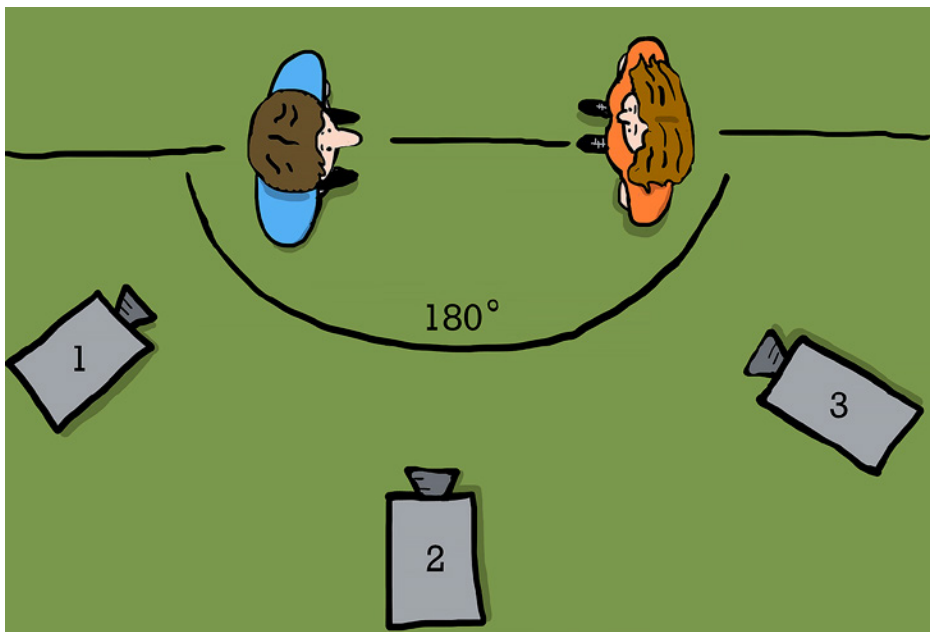
Om en bild inte följer riktlinjerna kan det kännas som om den tippar, att personen går in i väggen eller inte riktigt får plats i bilden.

Övning:

- Filma en händelse, till exempel att någon går in i ett rum, i alla fem bildutsnitt. Filma hela händelsen först i totalbild, sedan igen i helbild osv. Testa att klippa ihop så att resultatet blir att händelsen sker en gång, men innehåller alla bildutsnitt.

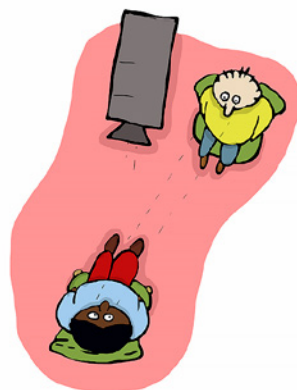

Blickriktningar

Blickriktningar är viktiga för att leda tittaren genom berättelsen. Om vi får se Karaktär A titta åt ett håll, ut ur bilden, så förstår vi när filmen klipper till Karaktär B att det är hen Karaktär A tittar på. Blickriktningar skapar förväntan om att få se det karaktärerna ser.

En viktig regel som har med blickar och blickriktningar att göra är den så kallade **180-gradersregeln**. Den används till exempel när du filmar två personer som pratar med varandra, eller när två personer (eller andra motiv) rör sig mot varandra. Tänk då att en osynlig linje går genom dessa två. Välj sedan en sida av linjen där du vill placera kameran, och håll dig till den sidan. Du kan flytta runt kameran och ta olika bilder så länge du håller dig på den sidan strecket. Man upplever att motiven tittar på/åker mot varandra, även när det andra motivet inte finns med i bild. Om du flyttar kameran till andra sidan strecket kommer det att se ut som att de går efter varandra istället för mot varandra, eller pratar åt helt olika håll. Det kan lätt bli förvirrande.

I en spelfilm tittar vanligen personerna inte in i kameran, såsom till exempel en nyhetsreporter eller videobloggare gör. Ett bra råd när man spelar in är att uppmana alla skådespelare att **ALDRIG** titta in i kameran. En blick in i kameran på fel ställe gör att stämningen i historien som ska berättas bryts. Vill du att en skådespelare ska prata rakt in i kameran för effektens skull så går det såklart bra.

Mise-en-scène

Mise-en-scène är ett samlingsbegrepp för allt det vi ser i en film. Det är franska och betyder "iscensättning". Här ingår scenografi, kostym, mask, specialeffekter, skådespelarstil och ljussättning.

Scenografi

Scenografi är allt som finns med i bild utom personer och djur. Platsen där filmen spelas in kan vara inomhus (interiör) eller utomhus (exteriör). Det är vanligt att man filmar en byggnads utsida (exteriör) och insida (interiör) på helt olika ställen. Genom att sedan klippa ihop bilderna ser det ut som att de hör ihop. Ofta går det att skapa olika typer av miljöer på en begränsad yta genom att använda olika vinklar, ljussättning och rekvisita. Använd din fantasi!

Rekvisita är de saker som placeras i miljön, till exempel en bil, tavla, telefon, stol, tallrik med mera.

För att skådespelare ska kunna spela olika karaktärer behövs **kostym** och **mask**. Kostym kallas de kläder som skådespelarna har på sig. Mask och smink kan innefatta frisyrer, peruker, hårfärg, att skapa sår, blod och liknande.

Ljus

Ljuset är en viktig del i bildberättande. Inget ljus = ingen bild. Ljussättning används också många gånger för att skapa en viss stämning. Det är viktigt att ha med i beräkningarna redan innan man börjar filma. Det finns några svårigheter med ljus som är bra att vara beredd på:

- Om filmen utspelar sig utomhus måste vädret finnas med i planeringen. Vad gör ni om det regnar när det inte ska? Skarpt solljus kan vara svårt att hantera på film, då det blir väldigt skarpa skuggor, och skådespelarna kanske måste kisa mot solen. Om solen går i moln kan ljuset variera från en tagning till en annan, vilket ser konstigt ut när man klipper ihop dem. Försök välja en plats eller en tid där ljuset inte förändras under tiden filmningen pågår.

- När inte dagsljuset räcker till kan lampor och särskild belysning användas. Undvik att rikta en stark lampa eller strålkastare direkt mot personen du filmar. Det blir lätt skuggor eller skarpa kontraster i bilden, vilket ger en onaturlig känsla. Försök istället att skapa ett mjukare, indirekt ljus genom att rikta en lampa mot en vit vägg eller ett vitt tak och låta ljuset reflekteras mot den filmade personen. Om du behöver rikta en lampa mot personen, placera den snett från sidan, istället för rakt framifrån.

Inspelning

Nu har du jobbat färdigt med förarbetet och det är dags för inspelning. Hur mycket du än har förberett dig så är det bra att vara beredd på att saker kan hända som gör att planen måste ändras. En plan B om vädret inte är med er kan vara bra till exempel. Här följer lite sista minuten-tips för att få ihop allt inför inspelning och för att slippa överraskningar när du tittar igenom materialet i redigeringen.

Behöver du rekvisita som du själv inte har? Fråga alla du känner om de har något du kan låna. Ibland går det även att låna från

second hand-butiker mot att de får ett tack i eftertexterna till din film. Fråga!

Om du ska filma på vissa offentliga platser eller i till exempel en affär behöver du tillstånd. Se till att fråga i god tid, så att ni inte står där på inspelningsdagen och inte får filma.

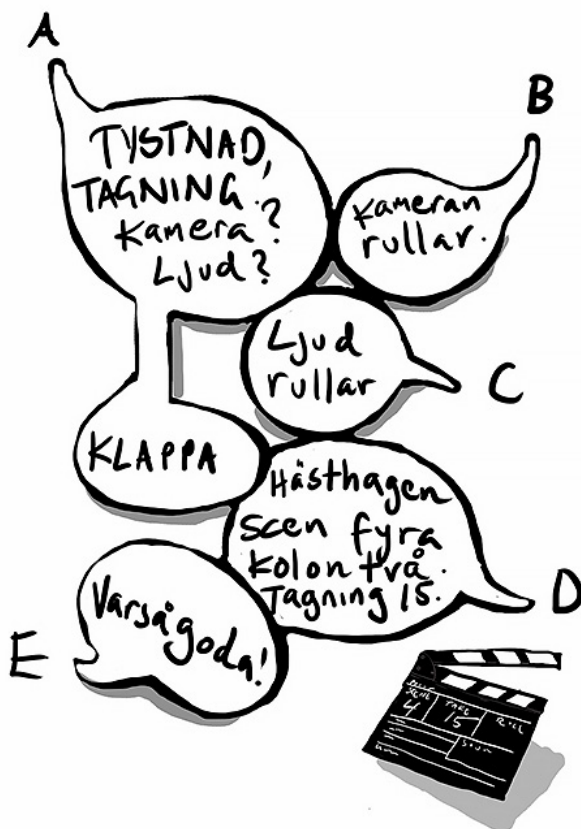
Det är inte alltid mest effektivt att spela in scenerna i den ordning de är i manuset. Istället bör man spela in alla scener på en viss plats, med en viss skådespelare eller rekvisita vid samma tillfälle. Planera noga var och när vilka scener ska spelas in.

Kameraarbete

En bra plan är att alltid ha ett stativ till kameran, om det inte är meningen att bilden ska vara skakig. Det är svårt att hålla kameran helt stilla annars. Stativet kan även vara till hjälp vid olika kamerarörelser.

Se över inspelningsplatsen. Finns det något som hamnar i bild som inte ska vara där? Får du med allt som ska vara med i bild? Finns det några lysrör/lampor som blinkar och ser konstiga ut (detta förstärks och blir extra tydligt i kameran)?

Ha alltid extra batterier till kameran laddade. Sätt tomma batterier på laddning så fort som möjligt.

Så här brukar det låta på en inspelningsplats

TAGNING

En tagning är en enstaka inspelning, det vill säga mellan det att du trycker start och stopp på kameran. Om inspelningen inte blir bra gör du en ny tagning. När du redigerar väljer du ut den bästa versionen av varje klipp.

"Tystnad, tagning!"

Innan man kan spela in en scen behöver den repeteras. Det gäller inte bara för skådespelare och regissör som ska bestämma hur karaktärerna gör i scenen, utan även foto och ljud. Alla måste veta vad de ska göra. När alla är redo för inspelning gäller det att se till att kameran och ljudinspelningen är igång, samt att klappa. En klappa används för att kunna synka ljud och bild i redigeringen, och är nödvändigt om man spelar in dessa var för sig.

Ingen får avsluta eller stänga av förrän regissören har sagt tack.

Yrkesroller

Ett filmteam på en långfilm är ofta väldigt stort. Här är några av de vanligaste rollerna. Även om du kanske har flera roller själv när du gör dina första filmer så kan det vara bra att känna till vilka uppgifter de olika rollerna har:

Regissören...

- ...har en vision och en tanke om hur filmen ska se ut och hur berättelsen ska komma fram så bra som möjligt. Hen är väl förberedd och har koll på manuset och bildmanuset.
- ...har ansvar för filmens helhet, och att berättelsen kommer fram så bra som möjligt.
- ...instruerar skådespelarna och jobbar tillsammans med dem fram karaktärerna.
- ...bidrar till bra stämning på inspelningsplatsen genom att visa uppskattning och ge positiv feedback till alla i teamet.

Inspelningsledaren...

- ...samordnar arbetet på inspelningsplats och ser till att alla är redo inför varje tagning.

Fotografen...

- ...bestämmer tillsammans med regissören hur bilderna ska se ut utifrån bildmanus och förutsättningar på inspelningsplatsen.
- ...sköter allt som har med kameran att göra, ser till att batterierna är laddade och att det finns minneskort eller band.

Ljudteknikern...

- ...ansvarar för mikrofon och ljudmixer vid inspelning.
- ...bearbetar ljudet i efterhand.
- ...gör eller hittar ljudeffekter.

Scriptan...

- ...håller koll på allting som finns med i bild, så att det ser likadant ut i nästa tagning. Det är särskilt viktigt om man spelar in under flera dagar. (Om du inte har möjlighet att ha en scripta kan du ta en stillbild för att komma ihåg hur allt ser ut.)

Inspelningsassistenten (runner)...

- ...utför ärenden eller arbetsuppgifter som teamet behöver, till exempel skjutsar folk och ser till att det finns mat och fika.

Skådespelaren...

- ...fokuserar på sin roll och tränar in sina repliker.

Övning:

- Nästa gång du tittar på en film, läs eftertexterna och se vilka som har varit med och gjort filmen och vad deras roll har varit.

Ljud

Ljudet är en viktig del i filmberättandet. Ljudet beskriver miljön och bidrar till att skapa stämning i filmen. Detta sker med hjälp av dialog, effektljud, miljöljud och musik. Ljudet kan också berätta saker som vi inte ser i bild, till exempel att någon öppnar en dörr eller att en skolklocka ringer.

Ljudupptagning

Det är viktigt att ljudupptagningen blir så bra som möjligt för att det färdiga filmljudet ska låta bra. Det är väldigt svårt att rädda dåligt ljud.

Störande ljud kan förstöra inspelningen. Undvik att till exempel lägga en inspelningsplats nära en alltför trafikerad väg. Mycket blåst vid inspelningen blir ett dånande läte vid uppspelningen och gör att det inspelade ljudet inte går att använda. Ett puffskydd kan hjälpa till att dämpa störningar. Se alltid till att stänga av brummande fläktar, kylskåp och andra maskiner. Genom att använda hörlurar kopplade till mikrofonen kan du höra om det är något konstigt ljud, och försöka bli av med det innan inspelning. Glöm inte att se till att alla har stängt av sina mobiltelefoner!

Tips:

- Spela alltid in miljöljud (vilt ljud) vid varje inspelningsplats. Det gör du genom att starta ljudinspelning och be alla vara tysta, så att du bara får med det ljud som finns i miljön. Det kan behövas när du klipper för att slippa hack mellan ljud i olika klipp.

Mikrofonplacering

Om du har möjlighet att använda en extern mikrofon, det vill säga en som inte är inbyggd i kameran, så gör det. Ljudkvaliteten blir mycket bättre.

Vid all ljudupptagning gäller det att placera mikrofonen så nära ljudkällan som möjligt för att slippa störande ljud. Vid tal in i mikrofonen bör dock inte mikrofonen vara närmare än cirka 15 cm för att undvika "läpp- och smackljud" från munnen. I en intervju i en dokumentärfilm kan mikrofonen få synas i bild men annars inte.

Exempel på några mikrofonplaceringar:

På kameran

Att ha mikrofonen monterad på kameran är det enklaste och mest bekväma sättet, men det har nackdelar. Det kan bli störande ljud om kameran låter eller rör sig, avståndet till ljudkällan blir större än nödvändigt och då blir ljudkvaliteten sämre.

På ett stativ

En separat mikrofon kan placeras på ett stativ i närheten av ljudkällan.

På en bom

En bom är ett skaft som kan förlängas med mikrofonen fäst längst fram. Då behövs en särskild person som håller bommen.

Dold mikrofon

En liten mikrofon som sitter på skådespelarens kropp kallas mygga och kan fästas under till exempel klädesplagg eller i hår för att inte synas.

Tips:

- Sköt om utrustningen! Det gäller både om det är din egen och om du har lånat den.
- Skydda alltid tekniken mot regn och snö (paraply är bra!) och lämna inte kameran i direkt solljus under för lång tid. Tänk också på att kyla gör att batterierna inte håller lika länge.
- Dubbelkolla manus och bildmanus så att du verkligen har spelat in allting innan ni packar ihop!

Redigering

När du spelat in din film är det dags att sätta ihop ditt filmade material och strukturera det till en färdig film i ett redigeringsprogram.

Egentligen görs en film tre gånger; när du skriver manuset, under inspelning och när du redigerar. Samtidigt som du håller fast vid din grundidé och ditt manus måste du vara beredd att göra ändringar om de gör berättelsen tydligare och filmen bättre. Klipp bort sådant som vilsleder tittaren, sådant som inte ger berättelsen en röd tråd eller inte för den framåt.

Tagningar och scener som du själv tycker mycket om, men som inte behövs för att berättelsen ska gå fram bör strykas. Detta brukar man kalla "kill your darlings".

När du klippt ihop din film är det bra att låta någon annan titta på filmen för att se om berättelsen når fram som du har tänkt dig.

Praktiskt tillvägagångsätt

Börja med att titta igenom ditt material. En bra hjälp i klipparbetet är att använda sig av bildmanuset som grund.

Tips:

- Undvik att klippa i kamerarörelser.
- Klipp när motivet rör sig i bild.
- Undvik jump-cuts (klipp mellan alldeles för lika bilder - motivet "hoppar till")
- Variera bildutsnitt och kameravinklar.
- Glöm inte att tacka alla som har varit med och gjort filmen i eftertexterna!

Välj ut en scen som du vill börja arbeta med. Gå igenom tagningarna och välj ut de bästa. Sätt sedan ihop de olika tagningarna till en helhet. Variera med olika bildutsnitt och bildvinklar så att scenen berättas så effektivt som möjligt. Välj var klippen ska börja och sluta. Trimma klippen mot varandra så att övergången känns så bra som möjligt. En tumregel är att bra klipp inte märks.

Om du vill göra något men inte vet hur, sök på internet. Det finns mängder av tutorials och tips för olika redigeringsprogram, och om allt från färgkorrigering till specialeffekter.

Upphovsrätt

När någon har gjort ett konstnärligt verk, till exempel en film, musik eller en stillbild har den personen upphovsrätt till sitt verk. Det betyder att ingen annan kan visa eller använda det utan tillstånd från upphovsmannen.

Musik

Om du vill använda musik till din film finns det några olika sätt att gå till väga:

- Gör din egen musik, eller be någon du känner att göra den. Inte bara blir det billigare, du får också musik som är gjord för att passa din film.
- Hitta musik som inte är upphovsrätts-skyddad, det vill säga är fri att använda, till exempel genom att söka på internet efter musik + creative commons. Var noggrann med att musiken du hittar verkligen är fri att använda (det brukar stå tydligt).
- Om du ändå vill ha en speciell låt av en känd artist kan du kontakta artisten eller gå genom STIM (Sveriges Tonsättares Internationella Musikbyrå), som kan hjälpa dig.

Upphovsrätten gäller även om skådespelarna själva sjunger eller framför musik som någon annan har skrivit, samt om musiken spelas på radio, som ringsignal på en telefon eller liknande.

Privat och offentlig visning

Om en film enbart ska användas för enskilt bruk (en privat semesterfilm till exempel) behövs inget tillstånd för upphovsrätts-skyddad musik och annat. Om din film ska visas på till exempel ett möte, i skolan eller på en festival är det en offentlig visning och då krävs tillstånd.

Andra konstverk

Du får inte heller använda konstverk, TV-/datorspel eller klipp ur andra filmer om du inte har upphovsmännens tillstånd.

Din upphovsrätt

Det är inte bara andra som har upphovsrätt. När du har gjort din film kan ingen annan visa, kopiera eller sprida den utan ditt tillstånd. Du behöver inte registrera filmen på något sätt, den får automatiskt upphovsrättsskydd.

Om du inte har gjort filmen helt själv är det viktigt att också tänka på att fotografen och skådespelarna är upphovsmän till sina prestationer. Se därför till att alla från början vet vad som är målet med filmen, till exempel att den ska visas offentligt eller läggas upp på nätet.

***När du har gjort din film
kan ingen annan visa,
kopiera eller sprida den
utan ditt tillstånd.***

Visa din film

När din film är klar kan den äntligen visas för sin publik. Det finns flera platser som du kan visa din film på, till exempel hemma, skolan, föreningen, filmfestivaler och internet.

Glöm inte att alla som har varit delaktiga i filmen måste få se den. Det gäller till exempel skådespelare, team, lärare, föräldrar, kompisar med flera.

Om du vill visa din film i fler sammanhang kan du få tips om olika festivaler och tävlingar på vår hemsida: www.filmvasternorrland.se

Liten filmhandbok

Liten filmhandbok innehåller praktiska råd som hjälper dig att komma igång med ditt filmskapande. Liten filmhandbok går igenom grunderna i filmskapandets olika delar: att skriva manus, bildberättande, ljud, ljus, scenografi, och ger goda råd vid inspelning. Avslutningsvis ges tips för redigering och visning av den färdiga filmen.

Vi hoppas att den här handboken ska ge dig nya kunskaper och inspiration i ditt filmskapande!